

Economie examen HAVO 2022 – tijdvak 2

Aanbevelingen voor de correctie, als aanvulling op het correctievoorschrift (CV) van het CvTE

Opmerking: formeel is / blijft het correctievoorschrift van het CvTE leidend.

Opgave 1 – Zonder risico geen verzekering

Vraag 1

- Verzoek aan CvTE om het correctiemodel te bezien; Antwoorden via uitsluiten van substitutiegoederen kunnen ons inziens juist zijn.

Reactie CvTE:

Een toelichting via uitsluiting van substitutiegoederen zou juist kunnen zijn, al kunnen we geen goed voorbeeld bedenken van een passende verduidelijking die min of meer dezelfde strekking heeft als het antwoord in het correctievoorschrift.

Ten aanzien van de complementariteit valt verder op te merken dat een schadeverzekering geen noodzakelijke voorwaarde is voor het bedrijven van handel, maar dat handel wel een noodzakelijke voorwaarde is voor een schadeverzekering.

Vraag 2

- Deelscore 1 van alle 3 voorbeelden: de essentie is, dat een verandering van het bbp tot stand kan komen door een verandering in de toegevoegde waarde / primaire inkomens / finale bestedingen.
- Deelscore 2 van alle 3 voorbeelden: de essentie is een antwoord op de vraag, op welke manier de schadeverzekeringen via die route bijdragen aan het bbp.
- Bij het tweede voorbeeldantwoord (subjectieve methode): voor de eerste deelscore is de essentie de optelsom van de primaire inkomens.

Vraag 3

Vraag 4

- De essentie van het modelantwoord is te vinden in het cursief gedrukte gedeelte.
- Deelscore 2: een redenering via betalingsbereidheid kan juist zijn.

Vraag 5

- Deelscore 2: voorbeeld van een juiste toelichting: bij eenzelfde premie (prijs) / elke premie (prijs) neemt de vraag toe.

Vraag 6

Opgave 2 – Sparen in Nederland: een paradox

Vraag 7

- Voorbeeld van een andere juist antwoord (voor 2 scorepunten):
 $2,5 \text{ mln} \times 3.800 < 10,1 \text{ mrd}$
- Tweede deelscore: voorbeeld van een andere juiste vergelijking:
 $2.657.895 > 2,5 \text{ mln}$
- Tweede deelscore: een conclusie dat het aantal van ruim 2,6 miljoen volwassenen (berekend volgens deelscore 1) meer is dan 2,5 miljoen of een kwart van 10 miljoen, is voldoende voor het punt.

Vraag 8

Verzoek aan het CvTE om deze vraag te bezien:

Het antwoord: (3) **meer** en (4) **vertraagd** kan ons inziens ook; hoge inflatie kan leiden tot een toename van de besparingen.

Antwoord CvTE:

Er komt geen aanvulling op het correctievoorschrift.

Toelichting:

Van de kandidaat mag verwacht worden dat ze herkennen dat een hogere inflatieverwachting in het algemeen leidt tot vervroegen van consumptie.

Mocht een kandidaat *daarnaast* redeneren vanuit een mogelijk koopkrachteffect en de noodzaak om subsistence goederen te kunnen blijven kopen, dan kan dit ook juist zijn. Echter, omdat er geen toelichting gevraagd wordt bij deze gesloten vraag, kan er maar één keuze gemaakt worden; het antwoord van het correctievoorschrift is het meest voor de hand liggende.

Vecon kan niet anders dan concluderen dat het correctievoorschrift dient te worden gevolgd.

Vraag 9

- Bij het onttrekken van waarde uit de beleggingen is er niet langer sprake van passief sparen. Daarmee is de conclusie ruilen over tijd niet mogelijk.

Vraag 10

Vraag 11

- Bij de cursief gedrukte gedeelten gescheiden door een slash-teken hoeft slechts één gedeelte genoemd of verwoord te zijn.
- Eerste deelscore: mogelijke alternatieven voor oude dag in levensloopplanning zijn: studeren / kinderen / woning / e.d.
- *Negatieve actieve besparingen* / meer lenen dan actief sparen: meer lenen dan actief sparen is een andere verwoording van *negatieve actieve besparingen* en
Terwijl het totaal van actief en passief sparen positief is / het spaartegoed toeneemt: het spaartegoed toeneemt is een andere verwoording van *terwijl het totaal van actief en passief sparen positief is*.

Opgave 3 – De reisbranche in zwaar weer

Vraag 12

- Het in het CV gegeven voorbeeldantwoord noemt “lagere vaste / constante kosten” én een voorbeeld.
Het is niet nodig om beide te noemen.
Dus: goed voor het punt bij deze vraag:
  - ofwel het benoemen van lagere constante / vaste kosten,
  - ofwel het geven van een voorbeeld waaruit blijkt dat er bij de online reisbureaus sprake is van lagere constante / vaste kosten.
- Antwoorden via schaalvoordelen (grotere afzet) kunnen juist zijn.
- Antwoorden via lagere variabele kosten (bijvoorbeeld kopjes koffie voor de klant) per boeking kunnen goed zijn.

Vraag 13

- Deelscore 2: de essentie is de daling van de prijs (toelichting: door de lagere prijs zal er minder winst te behalen zijn voor alle reisbureaus is een herhaling van de vraag).

Vraag 14

Verzoek aan het CvTE om deze vraag te bezien:

- Deelscore 1 volgt niet duidelijk uit de instructie in de vraag.
Daarnaast is deelscore 1 al grotendeels beantwoord in vraag 12 en in de tekst voorafgaand aan de vraag.
- De vergelijking tussen fysieke en onlinewinkels wordt ons inziens niet gevraagd.

Antwoorden CvTE:

Bij deze vraag zijn drie elementen aan de orde:

- Aantrekkelijke winsten voor online reisbureaus: eerste bullet
- Die leiden tot meer toetreding van online reisbureaus: tweede bullet
- Waardoor uiteindelijk lagere winsten voor alle reisbureaus resteren: derde bullet
- Om de *toetreding van online-winkels* te kunnen verklaren, is een vergelijking van de winsten van fysieke en onlinewinkels noodzakelijk.
- Bij de eerste bullet staat de winst centraal ($GW=GO-GTK$). Dit verschilt van het gevraagde bij vraag 12; vraag 12 gaat alleen over de GTK (van online reisbureaus).

Vraag 15

- De essentie van uitspraak 2 is: dit betekent dat een prijsdaling van “1%” leidt tot een stijging van de gevraagde hoeveelheid met meer dan “1%” bij buitenlandse reizen en met minder dan “1%” bij binnenlandse reizen.

Opgave 4 – Kamertje verhuren

Vraag 16

Vraag 17

- Antwoorden waarin studentenkamers *wel individueel leverbaar* worden genoemd, waardoor een prijs is vast te stellen, kunnen juist zijn.
- Antwoorden dienen binnen de context van de opgave gegeven te worden.
- (n.a.v. vraag tijdens de Online examenbespreking) Collectieve goederen zijn opgenomen in de syllabus en mogen dus getoetst worden.

Vraag 18

- Iedere andere gekozen grafiek dan grafiek 3 leidt tot 0 punten.

Vraag 19

- Alleen aangeven dat het gaat om een maximumprijs is niet voldoende; er moet een juiste uitleg volgen om het punt te behalen.

Vraag 20

Verzoek aan het CvTE om deze vraag te bezien:

Is bij de tweede deelscore de instructie van de vraag duidelijk genoeg om leerlingen in staat te stellen het laatste deelpunt te verdienen?

Reactie CvTE:

De essentie van de 2e deelscore is dat er afgeleid moet worden *dát* er (inderdaad) een verschil ontstaat bij prijsregulering (optie 2), en dat kan door te constateren dat in dit geval de vraag groter is dan het aanbod.

Vraag 21

Opgave 5 – IJsland lonkt naar euro

Vraag 22

Verzoek aan het CvTE om de opmerking van het correctievoorschrift te bezien:

Door deze opmerking leidt een berekening waarbij gebruikt gemaakt wordt van de inverse $((\text{oud} - \text{nieuw}) / \text{nieuw} \times 100\%)$ tot 0 punten.

In het verleden is deze opmerking niet in het CV opgenomen.

Reactie CvTE:

De inverse berekening betreft *de daling van de koers van de euro in ISK*.

Als een kandidaat daarbij aangeeft dat de procentuele daling van de koers van de euro in ISK gelijk is aan het gevraagde, namelijk de *stijging* van de koers van de ISK in euro's, dan kan dit antwoord juist zijn.

NB Dit gaat alleen op voor koersen. Vergelijk deze berekening met een winkel die claimt de betaalde btw terug te geven door de prijs inclusief te verlagen met 21%.

Vraag 23

- Doorwerkfout mogelijk bij een verkeerd berekende koers.

Vraag 24

Vraag 25

Opgave 6 – Crisis en inkomen

Vraag 26

Vraag 27

Vraag 28

- Tweede deelscore: terugrekenen via de hoogte inkomensgroep kan leiden tot een juist antwoord ($12\% \times 2,8 = 33,6\%$ of via $34\% / 2,8 = 12,14\%$).

Vraag 29

- Tweede deelscore: de essentie is, dat leerlingen nivellering correct uitleggen.

Vraag 30

- Essentie van de vraag is uitleggen van het progressief belastingstelsel en daarna dat dit leidt tot een verschil tussen primaire en secundaire inkomens; voor en na herverdeling via belastingen.
- Bij deelscore 1 is het verwoorden of het noemen van procentueel / verhoudingsgewijs / relatief essentieel voor het punt.
- Als bij deelscore 2 alleen kleinere inkomensverschillen genoemd worden, zonder toelichting met betrekking tot belastingen, geen punt toekennen.

Vraag 31